Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
C sērija

C/2025/5152

28.10.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Pilsoniskā un sociālā dialoga institucionalizācijas nozīme ES kandidātvalstīs un partnervalstīs

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/5152)

Ziņotājs: ***Decebal-Ştefăniţă PADURE***
Dumitru FORNEA
Ionuţ SIBIAN

Padomnieki	Mircea MITRUȚIU (ziņotāja padomnieks, I grupa) Igor ZUBCU (ziņotāja padomnieks, II gr.) Simona CONSTANTINESCU (ziņotāja padomniece, II gr.)
Pilnsapulces lēmums	23.1.2025.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.6.2025.
Pieņemts plenārsesijā	17.7.2025.
Plenārsesija Nr.	598
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	187/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Neatkarīga un dinamiska pilsoniskā sabiedrība ir svarīga demokrātijai, pamattiesību un brīvību aizsardzībai, kā arī tādu radikālo kustību apkarošanai, kas apstrīd ES vērtības. Organizēta pilsoniskā sabiedrība, kuras pamats ir demokrātiskas vērtības, darbojas sabiedrības interesēs kā vidutāja starp pārvaldes iestādēm un pilsoņiem un palīdz izskanēt dažādiem, tostarp neaizsargāto grupu, viedokļiem. Tā nodrošina telpu miermīlīgam aktīvismam, aizstāvībai un tiesību aizsardzībai, stiprina demokrātisku līdzdalību un atbildību.

1.2. Pamatojoties uz iepriekšējo EESK priekšlikumu par pilsoniskā dialoga ([1]) un sociālā dialoga ([2]) tvērumu, EESK atkārtoti uzsver, ka pilsonisko un sociālo dialogu ir svarīgi institucionalizēt arī ES kandidātvalstīs un partnervalstīs ([3]) un izvirzīt šādus precizētus mērķus:

— tāda visaptveroša un labvēlīga tiesiskā regulējuma pastāvēšana, kas nodrošina pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO), sociālo partneru un citu attiecīgo ieinteresēto personu efektīvu līdzdalību leģislatīvā un politiskā darba plānošanā, īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā. Šim satvaram vajadzētu atbilst ES iekļautības, pārredzamības un pārskatatbildības standartiem, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) noteiktajiem standartiem, it īpaši 16. ilgtspējīgas attīstības mērķa (IAM) ietvaros;

([1]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskā dialoga un līdzdalības demokrātijas stiprināšana ES: turpmākie pasākumi" (izpētes atzinums pēc ES prezidentvalsts Beļģijas pieprasījuma) (OV C, C/2024/2481, 23.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

([2]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes ieteikumam par sociālā dialoga stiprināšanu Eiropas Savienībā" (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) un "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Sociālā dialoga stiprināšana Eiropas Savienībā: tā potenciāla pilnīga izmantošana nolūkā pārvaldīt taisnīgu pārkārtošanos"" (COM(2023) 40 final) (OV C 228, 29.6.2023., 87. lpp.).

([3]) Partnervalsts ir jebkura valsts, kas noslēdz partnerības nolīgumu ar ES. Valstu saraksts ir pieejams: Valstis – Eiropas Komisija: https://international-partnerships.ec.europa.eu/countries_lv.

— pilsoniskā un sociālā dialoga institucionālo struktūru kandidātvalstīs saskaņot ar Eiropas Savienības principiem, standartiem un paraugpraksi un to veicināt partnervalstīs, kā atsauci izmantojot Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju. Gaidāms, ka pilsoniskais un sociālais dialogs uzlabosies, pateicoties pienācīgiem resursiem un valstu tiesiskajam regulējumam, kuru uzdevums būs garantēt, lai tie funkcionētu efektīvi un lai notiktu konverģence pastāvīga valsts un sabiedrības dialoga nodrošināšanā;

— veicināt īstu strukturētu trīspusēju dialogu starp valdībām, arodbiedrībām un darba devēju organizācijām, lai stiprinātu sadarbību tādās svarīgās jomās kā nodarbinātība, darba ņēmēju tiesības, koplīguma sarunas, reģionālā attīstība, izglītība un taisnīgas pārkārtošanās stratēģijas;

— ar īpašu finansiālu atbalstu, apmācību, institucionālām partnerībām un operatīvo palīdzību stiprināt PSO un sociālo partneru spēju efektīvi un vienlīdzīgi piedalīties pilsoniskajā un sociālajā dialogā un tā, lai valdība neietekmētu to neatkarību;

— ar strukturētu sadarbību, savstarpējas mācīšanās programmām, tehnisko palīdzību un stratēģiskajām partnerībām veicināt ES dalībvalstu labas prakses un zinātības apmaiņu;

— līdzdalīgas pārvaldības atbalsta nolūkā paplašināt organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaisti ES finansētos sadarbības satvaros.

1.3. Šo mērķu sasniegšanas nolūkā EESK iesaka šādus konkrētus sagatavošanās pasākumus:

— attiecīgās Eiropas Savienības iestādes savās attiecībās ar kandidātvalstīm un partnervalstīm var norādīt, cik svarīga ir pārredzama un iekļaujoša organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaiste un efektīva līdzdalība sarunu procesos, un tādējādi arī palīdzēt stiprināt lomu, ko pilda apvienotās konsultatīvās komitejas, pilsoniskās sabiedrības platformas vai vietējās konsultantu grupas, tās pilsoniskās sabiedrības konsultatīvās struktūras, kas pastāv un darbojas, pamatojoties uz ES asociācijas nolīgumiem vai tirdzniecības līgumiem ar dažādām kaimiņvalstīm vai citiem pasaules reģioniem;

— paredzēt tādu monitoringa procesu, kas dotu EESK un citām atbilstošām pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām personām iespēju sekot līdzi iestāžu pilsoniskajam un sociālajam dialogam visā regulatīvajā un publiskās politikas veidošanas ciklā un vajadzības gadījumā sniegt ieteikumus;

— pilsoniskā un sociālā dialoga nosacījumus integrēt ES pievienošanās sarunās un sadarbības programmās, it īpaši lai ievērotu LESD 151.–155. pantu par sociālo politiku un par apspriešanos ar ieinteresētajām personām;

— par paraugu ņemot EESK, izveidot dialogam starp valdībām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem paredzētas iekļaujošas un pastāvīgas valstu platformas, kas darbotos kā institucionalizēti politikas debašu un likumdošanas līdzradīšanas forumi;

— īstenot mērķētas ES finansēšanas programmas, kas atbalstītu neatkarīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru struktūru attīstību un ilgtermiņa ilgtspēju tā, lai tās varētu aktīvi un vienlīdzīgi piedalīties sabiedriskajā politikā un ES integrācijas procesos;

— Eiropas Savienības iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir aktīvāk jāatbalsta informācijas kampaņas, kas izceļ sociālā un pilsoniskā dialoga nozīmi. Īpaša nozīme tam ir jauniešu iesaistīšanas nolūkā. Šīm darbībām būtu jānotiek partnerībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām vai ar sociālajiem partneriem kandidātvalstīs un partnervalstīs.

1.4. EESK iesaka sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjus iecelt par ekonomikas un sociālo lietu padomju locekļiem. Valstīs, kurās tikai sociālie partneri piedalās pastāvošo ekonomikas un sociālo lietu padomju darbā, būtu jāizveido citi pilsoniskā dialoga kanāli/platformas.

2. **Konteksts**

Pilsoniskais un sociālais dialogs ir svarīgs Eiropas līdzdalības pārvaldības modeļa balsts. Pēdējo gadu desmitu laikā šis dialogs ir ievērojami palīdzējis ES dalībvalstīs konsolidēt demokrātiju un tam ir bijusi izšķiroša nozīme ilgtspējīgas, taisnīgas un iekļaujošas sociāli ekonomiskās attīstības veicināšanā.

2.1. Institucionalizēts sociālais dialogs Eiropas līmenī ir juridiski reglamentēts kopš 1957. gada 25. marta, kad Eiropas Ekonomikas kopienas dibinātājvalstis parakstīja Romas līgumus. Pateicoties šiem līgumiem, 1957. gadā tika izveidota arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) – galvenā Eiropas konsultatīvā iestāde, kas ir iecerēta kā tilts starp Kopienas iestādēm un organizēto pilsonisko sabiedrību.

2.2. Līguma X sadaļā "Sociālā politika" ir atsauces uz sociālo un pilsonisko dialogu un apspriešanās ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju (151., 152., 153., 154. un 155. pants). Piemēram, LESD 152. pantā ir teikts: "Savienība atzīst un savā līmenī veicina sociālo partneru lomu, ņemot vērā valstu sistēmu dažādību; tā veicina dialogu sociālo partneru starpā, ievērojot viņu autonomiju."

2.3. Paplašinoties Eiropas Savienības attiecībām ar kandidātvalstīm, kā arī ar austrumu un dienvidu reģionu partnervalstīm, integrācijas un sadarbības procesa ietvaros ir nepieciešams stiprināt pilsonisko un sociālo dialogu. Iepriekšējos EESK atzinumos ir uzsvērts, ka no strukturēta sociālā un pilsoniskā dialoga lielā mērā ir atkarīga sekmīga šo valstu attīstības, sociālās kohēzijas un demokratizācijas politikas īstenošana ([4]).

2.4. *Sociālais dialogs*

2.5. Starptautiskā Darba organizācija (SDO) sociālo dialogu definē kā visu veidu sarunas, konsultācijas vai informācijas apmaiņu starp valdību pārstāvjiem, darba devēju organizācijām un arodbiedrībām par kopīgu interešu jautājumiem, kas saistīti ar ekonomikas un sociālo politiku. Tas var pastāvēt kā trīspusējs process ar valdību kā vienu no dalībniecēm, vai arī tās var būt divpusējas attiecības starp darba ņēmējiem un vadību. Sociālajam dialogam ir izšķiroša nozīme ekonomikas, nodarbinātības un sociālās politikas ietekmēšanā un dzīves un darba apstākļu konverģences veicināšanā. Koplīguma sarunu process ir būtisks sociālā dialoga instruments, kura mērķis ir garantēt pienācīgus darba apstākļus un taisnīgumu darbavietā.

Pilsoniskais dialogs

2.6. Lai gan universāla pilsoniskā dialoga definīcija nav pieņemta, tas ir plaši atzīts par svarīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju darba sastāvdaļu – lēmumu pieņemšanas procesos tas nodrošina pilsoņu viedokļa uzklausīšanu. Pilsoniskā dialoga nozaru, transversālie un horizontālie komponenti veicina sadarbību un iekļautību publiskajā pārvaldībā, jo tie uzlabo politikas leģitimitāti un pārskatatbildību. Tas tiek panākts, izmantojot divas papildu dimensijas: 1) dialogu starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai apmainītos ar viedokļiem un zināšanām, un 2) strukturētu dialogu starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un valdības iestādēm, lai nodrošinātu, ka politikas veidošanā tiek ņemti vērā dažādi viedokļi.

3. **Vispārīgas piezīmes**

3.1. Daudzās kandidātvalstīs un partnervalstīs pilsoniskais un sociālais dialogs joprojām ir nepilnīgs un nav institucionāli regulēts, tāpēc tas ietekmē šo valstu spēju veidot saskaņotu un iekļaujošu sabiedrisko politiku. Tā kā nepastāv skaidra institucionālā struktūra, pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru iesaiste lēmumu pieņemšanā ir ierobežota un nevienmērīga, tāpēc cilvēki demokrātiskajiem procesiem neuzticas un tajos neiesaistās.

3.2. EESK uzsver skaidro atšķirību starp sociālo dialogu, kas noteikts LESD 151.–155. pantā un kurā iesaistās sociālie partneri (darba devēju organizācijas un arodbiedrības), un LES 11. pantā noteikto pilsonisko dialogu, kurš ietver plašāku organizētas pilsoniskās sabiedrības dalībnieku kopumu. Šie divi dialoga veidi ir savstarpēji papildinoši, bet atšķiras to mērķis, dalībnieki un institucionālā sistēma.

3.3. Strukturēts un labi institucionalizēts pilsoniskais un sociālais dialogs ir svarīgs stabilitātes, institucionālās atmiņas, ekonomiskās attīstības un sociālās kohēzijas nodrošināšanai kandidātvalstīs/partnervalstīs. Veicinot un atbalstot šādas institucionālas struktūras, Eiropas Savienība un dalībvalstis var apliecināt sevi kā uzticamas partneres un šajās valstīs atbalstīt demokrātiskos procesus, tādējādi sekmēdamas raitāku un ilgtspējīgāku integrāciju Eiropas saimē paplašināšanās procesa ietvaros, kā arī attiecībās ar citām partnervalstīm, kuras varētu iedvesmoties no institucionalizēta pilsoniskā un sociālā dialoga koncepcijas.

([4]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskā dialoga un līdzdalības demokrātijas stiprināšana ES: turpmākie pasākumi" (izpētes atzinums pēc ES prezidentvalsts Beļģijas pieprasījuma) (OV C, C/2024/2481, 23.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).
Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums – Jauniešu iesaistīšana sociālajā un pilsoniskajā dialogā Vidusjūras reģionā (pašiniciatīvas atzinums) (OV C, C/2025/1189, 21.3.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1189/oj).

3.4. Turklāt EESK priekšsēdētājs nesen uzsāka iniciatīvu, kuras mērķis ir kandidātvalstis aktīvāk iesaistīt EESK darbā. Tās uzdevums ir gādāt, lai šīs valstis varētu izmantot ES dalībvalstu ekspertzināšanas un pieredzi, it īpaši runājot par konkurētspējīgas ekonomikas veicināšanu ar sociālā dialoga un plašākas pilsoniskās sabiedrības iesaistes palīdzību. Integrējot kandidātvalstis šajos procesos savlaicīgi, EESK ne tikai palīdz tām sagatavoties gaidāmajai dalībai ES, bet arī atbalsta tādas noturīgas ekonomikas veidošanu, kas spēs konkurēt pasaules mērogā un vienlaikus saglabāt augstus sociālos standartus.

3.5. Šajā kontekstā pilsoniskā un sociālā dialoga institucionalizācija ir ne vien sociālā un demokrātiskā progresa, bet arī ekonomikas snieguma galvenais virzītājspēks, kas palīdz kandidātvalstīm un partnervalstīm pieskaņoties ES un ANO standartiem un konkurētspējas mērķiem.

3.6. Dažās kandidātvalstīs, kurās šādu struktūru nav, jau tiek analizētas iespējas valsts līmenī izveidot ekonomikas un sociālo lietu padomi vai līdzīgu struktūrvienību, un EESK un citu līdzīgu dalībvalstīs izveidotu organizāciju speciālās zināšanas varētu būt ļoti noderīgas vajadzību analīzes veikšanai un ar institucionālās struktūras veidošanu saistīto likumdošanas un administratīvo procesu pabeigšanai.

3.7. Ekonomikas un sociālo lietu padomju izveide kandidātvalstīs un dažās partnervalstīs, kurās tādu vēl nav, varētu veicināt ciešāku sadarbību un uzlabot sinhronizāciju starp ES pasākumiem un organizētas pilsoniskās sabiedrības interesēm šajās valstīs.

3.8. Sociālā un pilsoniskā dialoga institucionalizācija palīdz uzturēt cieņpilnu attieksmi pret pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem un panākt, lai publiskie finanšu resursi, kas vietējā, reģionālajā, valsts vai Eiropas līmenī un plašākā mērogā ir piešķirti pilsoniskā un sociālā dialoga procesiem, tiktu izmantoti organizētā, efektīvā un pārredzamā veidā.

3.9. Ekonomikas un sociālo lietu padomes izveide tur, kur tādas nav, ir arī priekšnoteikums tāda profesionāla civildienesta ierēdņu korpusa pastāvēšanai dažās jomās, kas varētu izstrādāt atzinumus un ieteikumus, kurus varētu vienprātīgi apstiprināt pilsoniskās sabiedrības organizācijas un kas nodrošinātu publisko iestāžu izstrādāto dokumentu projektu uzlabošanu un sociālo strīdu novēršanu.

3.10. Sociālie partneri (arodbiedrības un darba devēju apvienības) un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji, kas būs ekonomikas un sociālo lietu padomes vai līdzīgu struktūrvienību organizāciju locekļi, būs ieguvēji, jo:

— viņi būs obligāti jāiepazīstina ar normatīvo aktu projektiem likumā noteiktās konkrētās jomās, kuras būs ierosinājusi valdība, kā arī ar deputātu likumdošanas iniciatīvām;

— balstoties uz valdības vai parlamenta pieprasījumu vai pēc sociālo partneru un minēto organizāciju iniciatīvas tiks veikta analīze/pētījumi par ekonomisko, sociālo un vidisko realitāti, un valdībām šajā nolūkā būs jāsniedz administratīvs un finansiāls atbalsts;

— valdībai vai parlamentam tiks iesniegti ziņojumi par tādu ekonomisku un sociālu fenomenu rašanos, kuru dēļ būtu jāizstrādā jauni normatīvie akti un/vai jāgroza esošie.

4. **Īpašas piezīmes**

4.1. Sociālā un pilsoniskā dialoga institucionalizāciju iespējams realizēt dažādās organizatoriskās struktūrās, ievērojot katras valsts īpatnības, ņemot vērā pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru intereses un vēlmes un vienlaikus izmantojot Eiropas un starptautiskā līmeņa paraugpraksi šajā jomā.

4.2. EESK uzskata, ka pilsoniskā un sociālā dialoga institucionalizācija paātrina kandidātvalstu integrāciju Eiropas sociālajā modelī, balstoties uz sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju reprezentativitāti un daudzveidību, kā arī viņu iesaisti publisko lēmumu pieņemšanā.

4.3. EESK norāda, ka ekonomikas un sociālo lietu padomes un citi institucionalizēta pilsoniskā un sociālā dialoga veidi ļoti palīdz stiprināt pārvaldības un līdzdalības demokrātijas modeli un tam ir izšķiroša nozīme ilgtspējīgas, taisnīgas un iekļaujošas sociāli ekonomiskās attīstības veicināšanā.

4.4. EESK uzsver, ka kandidātvalstu un dalībvalstu integrācijas un sadarbības procesu ietvaros ir jāstiprina pilsoniskais un sociālais dialogs. No strukturēta pilsoniskā un sociālā dialoga lielā mērā ir atkarīga sekmīga šo valstu ilgtspējīgas attīstības, sociālās kohēzijas un demokratizācijas politikas īstenošana.

4.5. Sociālais dialogs, jo īpaši trīspusējs sociālais dialogs, ietver valdību, darba devēju organizāciju un arodbiedrību strukturētu mijiedarbību, un tā uzmanības centrā ir darba tirgus, darba apstākļi un ekonomikas politika. Savukārt pilsoniskais dialogs ietver plašāku ieinteresēto personu spektru, un līdzdalīgas pārvaldības procesā pilsoniskās sabiedrības organizācijas piedalās kopā ar trim citām ieinteresētajām pusēm: publiskajām iestādēm, politiskajām iestādēm un dažos gadījumos ar ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem. Lai gan šie divi dialoga veidi ir atšķirīgi, tie ir savstarpēji papildinoši un Eiropas Savienībā tie ir svarīgi demokrātiskās leģitimitātes un iekļaujošas politikas veidošanas pīlāri.

4.6. Institucionalizētas un strukturētas apspriedes nodrošina sociālo saskaņu un attīstībai un modernizācijai labvēlīgu sociālo un ekonomisko vidi kandidātvalstīs/partnervalstīs, jo dialoga un sarunu ceļā tās mazina uzkrāto sociālo spriedzi un rada apstākļus, kas piemēroti paredzama institucionālā un tiesiskā satvara izveidei un uzturēšanai valsts un ārvalstu pilsoņiem un ekonomikas dalībniekiem.

4.7. EESK konstatē, ka, leģislatīvo un sabiedrības politikas lēmumu pieņemšanā integrējot tādu institucionalizētu pilsonisko un sociālo dialogu, kas spētu ietekmēt sociālos, ekonomiskos un vides aspektus, tiktu nodrošināta dažādu sabiedrības locekļu – MVU, ārvalstu investoru, publisko uzņēmumu, darba ņēmēju, pilsoniskās sabiedrības un vietējo kopienu – interešu pārstāvība.

4.8. Ekonomikas un sociālo lietu padomēs sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas pārstāv dažādas intereses, ar sarunu un dialoga palīdzību attīsta savas spējas panākt vienprātību un kompromisu un mācās diskutēt un niansēt savu viedokli tā, lai būtu iespējams panākt vienotu nostāju attiecībās ar lēmumu pieņēmējiem.

4.9. Valstīs, kurās tādu nav, ekonomikas un sociālo lietu padomju izveide stiprinās sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomu un pozīcijas apspriedēs un partnerības attiecībās ar kandidātvalstu un partnervalstu valdībām. Tās pieprasīs, lai ar tām notiku apspriedes un tiktu lūgts viedoklis par visiem tiem leģislatīvajiem un sabiedriskās politikas projektiem, kuriem ir būtiska sociālā, ekonomiskā un vidiskā ietekme.

4.10. Tāpat arī reprezentatīviem sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām būs jāattīsta sava sabiedriskās politikas un viedokļa, grozījumu un alternatīvas sabiedriskās politikas formulēšanas prasme un jāīsteno savas jaunās institucionalizētās tiesības.

4.11. EESK iesaka kandidātvalstīm un partnervalstīm pilsoniskā un sociālā dialoga pārstāvju atlasei ieviest skaidrus un pārredzamus kritērijus, tostarp rotācijas mehānismus, publiskās pārskatatbildības pasākumus un regulārus reprezentativitātes novērtējumus, lai nodrošinātu leģitimitāti, ticamību un daudzveidību.

4.12. Šajā nolūkā Eiropas pirmspievienošanās līdzekļi būtu jāpiešķir strukturētu pilsoniskā un sociālā dialoga mehānismu institucionalizācijai un darbības uzsākšanai. Finansējums būtu jāvērš uz tā administratīvā un tiesiskā regulējuma veidošanu, kas vajadzīgs līdzdalīgai pārvaldībai un iekļaujošai politikas veidošanai, tostarp lai kolēģiem kandidātvalstīs un partnervalstīs nodotu EESK, kā arī dalībvalstīs pastāvošo valsts ekonomikas un sociālo lietu padomju un līdzīgu struktūru zinātību un pieredzi par demokrātiskā dialoga struktūrām un publiskās politikas procesiem, taču sociālo partneru vai pilsoniskās sabiedrības organizāciju autonomijas un neatkarības saglabāšanas nolūkā to pamatdarbība nebūtu jāfinansē.

4.13. Jāizstrādā arī programmas, kuru uzdevums ir veidot savstarpēju uzticēšanos starp publiskā un privātā sektora partneriem, kas iesaistīti pilsoniskajā un sociālajā dialogā. Ekspertu grupa, kas strādā ekonomikas un sociālo padomju pārvaldībā un kas strukturē darbību specializētajās nodaļās, veicinās šo konsultatīvo iestāžu darbības efektivitāti.

4.14. EESK bija pirmā Eiropas iestāde, kas savā darbā sāka oficiāli iesaistīt kandidātvalstis, tāpēc tā ir pozitīvs piemērs citām ES iestādēm. "Paplašināšanās kandidātvalsts loceklis" ir goda nosaukums, kas apliecina atbalstu un atzinību ES kandidātvalstu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, taču viņiem vēl nav EESK locekļa statusa.

4.15. Ekonomikas un sociālo lietu padomju vai līdzīgu struktūrvienību agrīna izveide valstīs, kurās tādu vēl nav, un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju iesaistīšana pievienošanās procesā / sarunu darba grupās veicinās tempu, kādā notiek sarunas par kandidātvalstu pievienošanos ES, bet it īpaši divos sarunu sadaļu klasteros: "Pamatjautājumi" (sadaļas "Tiesu iestādes un pamattiesības" un "Tiesiskums, brīvība un drošība") un "Konkurētspēja un iekļaujoša izaugsme" (sadaļas "Uzņēmumi un rūpniecības politika" un "Sociālā politika un nodarbinātība").

4.16. Kandidātvalstīm paredzētās finansējuma iespējas ir izstrādātas ar mērķi atbalstīt lielu sistēmisku reformu īstenošanu, kas galvenokārt ir 1. kopas "Pamatjautājumi" uzmanības centrā. Demokrātisko iestāžu darbība ir saistīta arī ar pārvaldības pārredzamību un ar apspriešanos ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un to iesaistīšanu ES integrācijas procesā – abi šie aspekti ir daļa no pilsoniskā un sociālā dialoga institucionalizācijas mērķiem.

4.17. Saskaņā ar ES partnerības principu un kandidātvalstu izaugsmes plānu sociālajiem un ekonomiskajiem mērķiem EESK uzstāj, ka reformu programmu izstrādes posmā, kā arī īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas posmā savlaicīgi un jēgpilni jāiesaista sociālie partneri un pilsoniskā sabiedrība ([5]).

4.18. EESK iesaka reformu programmās iekļaut kopsavilkumu par apspriešanās procesu. Tajā būtu jāatklājas, kā atbilstoši 2024. gada atzinumam "Jauns izaugsmes plāns un Reformu un izaugsmes mehānisms Rietumbalkāniem" ir atspoguļots ieinteresēto personu ieguldījums.

4.19. EESK uzsver, ka pilsoniskā un sociālā dialoga institucionalizācija, kuru kandidātvalstīs un partnervalstīs īsteno, izveidojot ekonomikas un sociālo lietu padomes, neaizstāj trīspusējo sociālo dialogu, kas notiek starp valdībām, darba devējiem un arodbiedrībām par darba tirgu (darba samaksa un darba apstākļi) un kas izpaužas trīspusēju sociālā dialoga komiteju vai padomju veidā pašvaldību un valsts līmenī.

Briselē, 2025. gada 17. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE

([5]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums – Rietumbalkānu valstu virzība uz pievienošanos Eiropas Savienībai (izpētes atzinums) (OV C, C/2024/6872, 28.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6872/oj).